

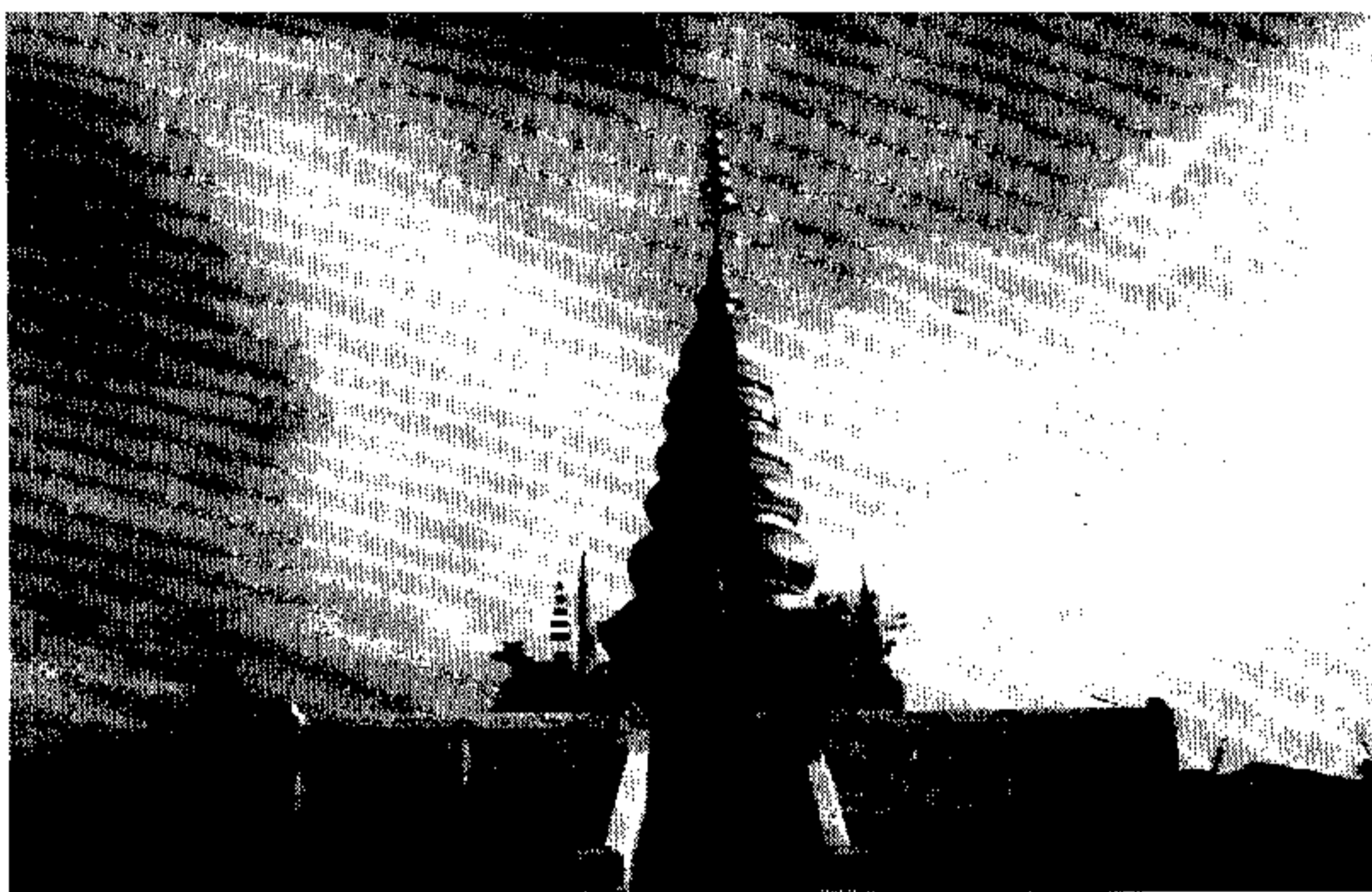
บทความทั่วไป

การบูรณะพระธาตุดอยเล็ง

บุญจง ชาวสิทธิวงษ์

การบูรณะโบราณสถานโบราณวัตถุทางพุทธศาสนาถือเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ในการพัฒนาพุทธสถานและตำรงพระพุทธรูปศาสนาทางหนึ่ง ครั้งหนึ่งเมื่อ

ปีที่แล้วได้มีโอกาสติดตามกระบวนผู้ใจบุญไปทำบุญสมทบทุนบูรณะพัฒนาพระธาตุดอยเล็งที่จังหวัดแพร่ จึงได้ข้อมูลบางประการมาเผยแพร่ต่อ

รูปที่ 1 พระธาตุดอยเล็ง จ.แพร่ ในปัจจุบัน

พระธาตุดอยเล็ง เป็นปูชนียสถานที่สำคัญของจังหวัดแพร่อีกแห่งหนึ่งที่มีคนไม่มากนักที่รู้จักและเคยไปเยือน ส่วนใหญ่คนที่ไปเมืองแพร่ (นครแห่งวรรณกรรมอมตะ ลิลิตพระลอ ตามหลักศิลาจารึกกล่าวว่า แพร่ชื่อเดิมว่าเมืองแพล ครั้นขอมมีอำนาจในเขตล้านนาไทย ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “เวียงโกศัย” ซึ่งแปลว่าผ้าแพร แล้วมาเปลี่ยนเป็นเมืองแพร่จนปัจจุบัน) จะรู้จักพระธาตุช่อแฮ และพระธาตุจอมแจ้ง น้อยคนจะรู้จักและเคยไปนมัสการพระธาตุดอยเล็ง ซึ่งเป็นพระธาตุสำคัญ 1 ใน 3 ของจังหวัดนี้ อาจเนื่องจากขาดการบูรณะประกอบกับทางขึ้นลงภูเขาที่ลาดชันลำบากยากยิ่ง บัดนี้ได้รับการบูรณะจนเป็นพุทธสถานที่สมควรแก่การบูชา และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดแพร่

สถานที่ตั้งของพระธาตุองค์นี้อยู่ห่างจากพระธาตุช่อแฮประมาณ 3 กิโลเมตร ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ และห่างจากพระธาตุจอมแจ้งประมาณ 4 กิโลเมตร ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ พระธาตุดอยเล็งสร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน แต่มีมาคู่กับพระธาตุช่อแฮ และวัดพระธาตุจอมแจ้ง ทั้ง 3 พระธาตุนี้จะคู่กันมานานหลายร้อยปี จากตำนานวัดพระธาตุช่อแฮ, ตำนานวัดพระธาตุจอมแจ้ง คำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ตำบลป่าแดง-ช่อแฮ รวบรวมโดยพระมหาวิจิต อดิธมโม เจ้าอาวาสวัดกวีรัตน ผู้บูรณะพระธาตุดอยเล็ง มีความว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จไปโปรดเวไนยสัตว์ยังดอยลูกหนึ่งอยู่ทางทิศใต้ เสด็จมาถึงจวนใกล้แจ้ง ณ ที่นั้นจึงเรียกว่าดอยจวนแจ้ง (ใกล้สว่าง) ปัจจุบันจึงเรียกว่าพระธาตุจอมแจ้ง

หลังจากนั้นจึงได้เสด็จมาทางทิศเหนือและประทับอยู่ที่ดอยแห่งหนึ่ง ได้มีขุนลัวะอ้ายก้อมเป็นผู้ปฏิรูป ทรงมอบพระเกศาธาตุไว้ที่ดอยนั้น ปัจจุบันเรียกสถานที่นั้นว่าพระธาตุช่อแฮ แล้วได้เสด็จไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทรงเสด็จประทับอยู่ ณ ดอยลูกหนึ่งซึ่งสูงกว่าดอยทั้งหมด จึงได้เอาบาตรวางไว้ใกล้ ๆ

ดอยลูกนั้น (ปัจจุบันรอยบาตรถูกชาวบ้านเอาก้อนหินใส่ไว้จนเต็มหมด) จึงได้ประทับยืนแลดู (คำว่า “แลดู” ภาษาเหนือ “เล็งผ่อ) ภูมิประเทศของเมืองโกศัยหรือเมืองแพร่ ทรงตรัสว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่น่ารื่นรมย์เหมาะสมแก่การก่อสร้างบ้านเรือน เพราะมีแม่น้ำยมไหลผ่าน จึงให้ชื่อดอยลูกนี้ว่า *ดอยเล็ง* เพราะถ้าคนไหนที่จะเข้ามานมัสการพระธาตุช่อแฮ ถ้าไม่ตั้งใจดูก็จะไม่สามารถมองเห็นพระธาตุดอยเล็งได้ แต่ถ้าตั้งใจแลดูจึงจะสามารถมองเห็นพระธาตุดอยเล็ง

พระธาตุดอยเล็งเดิมมีขนาดกว้าง 5 เมตร สูง 11 เมตร เคยมีการบูรณะในอดีตโดยเจ้าคัมและเจ้าวร เพื่อไว้เป็นอนุสรณ์เจดีย์สำหรับบูชาเคารพกราบไหว้ของอนุชนรุ่นหลังได้ระลึกว่า ในครั้งหนึ่งได้มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาประทับที่นี่ จึงเป็นอนุสรณ์สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดแพร่ หลังจากนั้นก็ปรากฏว่าได้มีชาวม่านหรือเมืองพยอมมาทางตอนเหนือของเมืองแพร่ นำเอาพระบรมธาตุจากประเทศพม่ามาบรรจุเข้าไว้ในเจดีย์และทำการบูรณะใหม่

ในสมัยเมื่อประมาณ 30 ปีก่อนมีเรื่องเล่ากันว่า เมื่อถึงวันพระขึ้น 15 ค่ำ ตอนกลางคืนชาวบ้านใกล้เคียงจะเห็นพระธาตุลอยออกจากพระธาตุช่อแฮ มีลำแสงคล้าย ๆ ลูกแก้วลอยไปพระธาตุจอมแจ้ง แล้วลอยเป็นสองดวงขึ้นไปที่พระธาตุดอยเล็ง พอใกล้สว่างก็จะลอยกลับที่เดิมเป็นเช่นนี้ตลอดมา แต่สมัยปัจจุบันไม่มีใครได้พบเห็น สันนิษฐานว่าเป็นเพราะสมัยนี้บ้านเมืองเจริญมาก มีไฟฟ้าสว่างไสว แสงของพระธาตุที่เป็นดวงแก้วจึงไม่มีใครมองเห็น

คนท้องถิ่นมักจะขึ้นไปกราบไหว้พระธาตุดอยเล็งในงานประเพณีไหว้พระธาตุช่อแฮเสมอมา แต่เป็นที่น่าเสียดายที่องค์พระธาตุดอยเล็งได้ถูกคนใจบาปไปขุดหาสมบัติของมีค่าทำให้องค์พระธาตุทรุดโทรมไปอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขุดหลุมลึกจนองค์พระธาตุเอียงไปทางทิศใต้

รูปที่ 2 ของมีค่าที่ขุดพบ ณ พระธาตุดอยเล็ง เมื่อ พ.ศ. 2540

ในปี พ.ศ. 2540 คณะสงฆ์โดยการนำของ หลวงปู่ท่านเจ้าคุณพระธรรมรัตนาร รองเจ้าคณะภาค 6 ฝ่ายสงฆ์ ตลอดจนฝ่ายฆราวาสนับแต่ผู้ว่าราชการ จังหวัดแพร่ ข้าราชการอื่น ๆ พ่อค้า และประชาชน ได้ ร่วมกันบูรณะองค์พระธาตุที่เอียงให้กลับตั้งตรง โดยมี พระมหาวชิรุต เป็นแกนนำในการดำเนินการบูรณะ ได้ มีการทำถนนขึ้นพระธาตุดอยเล็งซึ่งปกติเป็นดอย ค่อนข้างสูงชันจนสามารถนำรถยนต์ขึ้นไปได้ ทั้งนี้โดย ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ รวมทั้งได้มีญาติ ธรรมทั้งในท้องถิ่นและจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปร่วมบูรณะ ถังน้ำ สร้างศาลาพำนักสงฆ์ ศาลาปฏิบัติสังฆกิจ และ ห้องน้ำ จนอยู่ในสภาพเหมาะสมสมควรแก่สภาพ ในปัจจุบัน

องค์พระธาตุดอยเล็งนั้นอยู่บนดอยห่างไกล ชุมชนในตำบลเดียวกันกับพระธาตุช่อแฮ อ.เมืองแพร่

จังหวัดแพร่ เวลาพระและเณรจะลงมาบิณฑบาตรจึง ลำบากมาก เมื่อถนนเสร็จจึงมีผู้ใจบุญบริจาครถขับ เคลื่อนสี่ล้อขนาดเล็ก 1 คัน บรรทุกพระและเณรขึ้น ลงจากดอยเพื่อเดินต่อ แยกกันไปบิณฑบาตรในชุมชน ที่วัดบนพระธาตุมีพระและเณรจำพรรษาไม่มากเพียง 4-5 รูป รถคันเดียวจึงเพียงพอ แต่มักจะมีเณรจำนวนมากในฤดูบวชลูกแก้ว บางปีพระเจ้าคณะต้องนำ เณรลูกแก้วเข้ามาจำวัดที่วัดเชิงหวาย เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ เพื่อความสะดวกในการเล่าเรียนพระธรรม วินัยและการกัมมการอยู่ เมื่อออกพรรษาแล้วสามเณร ลูกแก้วองค์ใดจะกลับเมืองแพร่หรือจะอยู่ที่ กรุงเทพฯ หรือจะลาสิกขาก็ได้ ปรากฏว่าขณะนี้ มี สามเณรลูกแก้วจำนวนหลายองค์ขออยู่ศึกษาต่อที่ กรุงเทพฯ ในขณะที่เดียวกันก็มีจำนวนมากที่เดินทาง กลับภูมิลำเนาเดิมและลาสิกขาไป

รูปที่ 3 พระธาตุดอยเล็งองค์เดิมก่อนบูรณะในปี พ.ศ. 2540

ตามที่เล่าสู่กันฟังมานี้ หากบรรดาสมาชิก ท่านใดแวะเวียนผ่านไปจังหวัดแพร่ ใครเชิญชวนขึ้นไป นมัสการพระธาตุดอยเล็งและช่วยกันทำบุญบูรณะพระ

ธาตุองค์นี้ให้เป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองต่อไปตามกำลัง ศรัทธาเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาสำหรับลูกหลาน ไทยสืบไป.

*** **